

Hvězdy nejsou subjekty

Gravitace, tj. síla působící „zvenčí“, způsobuje zahušťování plynné i neplynné hvězdné látky až po vznik proto-hvězd, které se stávají hvězdami, když se uvnitř hvězdy spustí thermoreakce; hvězda pak začíná svítit. Hvězdy se něčím podobají, ale také se vždy něčím od sebe liší, a tak se podobají, ale také liší procesy, které ve hvězdách probíhají. Podle všeho, co zatím o hvězdách a jejich vývoji víme, jde o procesy, založené na vzájemných reakcích jader atomů, které však nemají žádné své centrum, žádné společné „nitro“, které by z nich mohlo „udělat“ celek. Hvězda není žádná pouhá hromada, ale není to pravé „individuum“; není to vlastně ani analogie biotopu, jakým je třeba les, je to spíš něco jako láva vytékající po výbuchu sopky. Je pravda, že v chování hvězd najdeme takové „vynálezy“, jako jsou různé zpětné vazby, důležité pro udržování jistých typů rovnováhy, ale tím mohou třeba organismy pouze připomínat. Život nemůžeme hvězdám připisovat, nejsou pro to žádné důvody (krom dojmů a pocitů). Pokud bychom přece jenom hvězdám chtěli jakousi „celkovost“ přiznat, museli bychom ji přísně odlišit nejen od celkovosti, jak ji známe u živých bytostí, ale také od zcela jiné, ale nepochybné „celkovosti“, jak ji poznáváme u atomů a subatomárních částic. Podobnou potíž ovšem budeme mít s aplikací myšlenky „subjektu“: přiznáme povahu subjektu každému atomu? (Tak to činil Pierre Teilhard de Chardin, byť mluvil o „unité naturelle“. Podobně již před ním Němec, který zas užíval termínu „Person“. A dokonce v případě, že by se ukázala oprávněnost chápání atomu jako subjektu, zůstala by otázka chápání hvězda jako atomu nadále velmi problematickou – hvězdy daleko spíš připomínají zvláštním, ale zřejmě nikoli centrálně integrovaným způsobem se chovající „hromady“ než „organismus“.)

(Písek, 100424-1.)